

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dissertationem Moralem De Norma Actionum Humanarum
Indultu Facultatis Inclytae Philosophicae In Celeberrima
Academia Lipsiensi die VII. Maii Ann. MDCXCIIIX. H. L. Q.
C. sub Praesidio Dn. M. Joh. ...**

Lipsiae, 1698

§. IIX

urn:nbn:de:bsz:31-102642

privilegia subdividuntur in *singulariter* & *communitèr talia*. Illa uni, hæc pluribus personis conceduntur, & quidem vel *toti corpori*, seu *universitati*, vel *certo ordini*. Respectu finis alia sunt *favorbilia*, alia *odiosa*; Quod passim jurisconsulti Romani explicant. Cæterùm divisiones privilegiorum ab ipsis à causa impulsiva petita in *Gratiosa* & *remuneratoria*, *pura* & *conventionalia* in disciplina J. N. nihil utilitatis præstare videntur. Effectus enim, quem Jus Civile hic statuit, facilitas nimirum, aut difficultas revocandi, non agnoscitur à J. N., utpote quo omne privilegium, nisi illud revocandi jus sibi concedens reservaverit, est irrevocabile. Sanè enim adest & transferentis jus, seu concedentis voluntas, & alterius, cui fit concessio, acceptatio, & proinde jus plenum in eum, & hinc etiam non secus, ac in donatione contingit, irrevocabile in acceptantem transfertur. Sed quia tamen Principes & possunt, & solent revocare; inde suaratio J. C. constat, obquam divisiones has introducere potuit. Interpretationem privilegiorum quod attinet, notandum eam *late* fieri debere *in præjudicium concedentis*, utpote qui quàm plenissimè subvenire voluisse creditur; *strictissimè* autem si de tertio agatur, præjudicio; cum Princeps non præsumatur facile privatorum jura violaturus. Extinguntur privilegia (1.) *Voluntate concedentis*, si cum jure revocandi nimirum concessa fuerint. (2.) *Extinctâ qualitate*, intuitu cujus concessa sunt. (3.) *Interitu totali subjecti*, cui inhærent. (4.) *Urgente justâ causâ* aliâ; ut *abusu privilegii*. Sed cavendum tamen sedulo Majestati, ne indistinctè & promiscuè dispensatio à Lege, aut privilegium subditis concedatur; tum, ne tam frequente relaxatione vinculi legalis autoritas legislatoris labefactetur; tum ne æmulationi & invidiæ periculose inter subditos occasio suppeditetur; cum nihil inter eos, si fuerint merita paria, magis odiosum sit, quàm inæqualitas.

§. IIX.

Diversa à Dispensatione est *æquitas*, cujus varia est apud autores explicatio; unde confusio facilis origo. Difficultas tamen omnis sic expediri posse videtur. Nimirum æquitas accipitur vel *absolutè*, vel *respectivè*. *Absolutè*, quatenus æquipollet *justitiæ*; *respectivè*, rursus duplici modò capitur, vel *in sensu generali*, vel *specialius*,

cialius. Generaliter sumitur pro quavis rectâ legis generalis ad casus obvenientes applicatione; quô sensu à *Struvio*, & *JCtis* aliis capitur; specialius autem juxta mentem *Pufendorffii*, aliorumque accepta vox æquitatis denotat eam legis applicationem, quâ ostenditur, occurrentem casum ad legem præsentem generalem non pertinere, seu non sub ea comprehendi ob peculiare concurrentes circumstantias, propter quas ipse legislator, si adesset, pronunciaturus esset, se sub lege generali præsentem casum comprehendere non voluisse. Quando enim Princeps legem fert, eam concipit generaliter & indeterminatè, & quia omnes peculiare casus prospicere non semper potest, inde res æqui & prudentis judicis arbitrio committitur, ut is non solum legem latam ad casus singulares in vita civili occurrentes applicet, sed & quandoque ostendat, circumstantias, quæ certum casum comitantur, non pati, ut legis generalis dispositio ad eum applicetur. Et hanc significationem haud dubiè respicit definitio *Aristotelis*, quæ aliàs valdè obscura videtur, & ita habet: Ἐπεικειὰ ἐστὶν ἐπανόρθωμα νομίμων δικαίων ἢ ἐξείπαι ἀπὸ καθόλου, & κατὰ νόμον. Vid. *Eth. 14.* seu *Correctio juris legitimi câ parte, quâ deficit ab universale, non secundum legem.* Triplicem hanc æquitatis significationem illustro exemplo. Accipiamus legem aliquam, v.g. *Juris Nat.* quæ hæc sit: *liberi in matrimonio in eundo parentum consensum adhibere debent.* Hæc lex in se spectata, quatenus dictamini rectæ rationis convenit, *æqua* dici potest seu ei inesse *æquitas*, *absolutè* scilicet accepta. Porro quatenus jam concipimus, legem hanc generalem applicari, judicemque secundum eam casus singulares obvenientes adjudicare, applicatio hæc seu dextra interpretatio in pluribus casibus facta dicitur *æquitas relatè*, & quidem in significato *generali.* Ponamus autem jam, esse filium, qui honestæ foeminæ matrimonium, & ea vicissim ardentè concupiat; sed repugnare parentes, qui tamen nullam sui dissensus causam allegare queant, quàm quod dissentiant. Hic prudens judex pronunciabit, svadere æquitatem, ut neglecto Parentum consensu nihilo secius matrimonium consummetur; quod dum facit, *in speciali significato* acceptam *æquitatem* exercet, seu ostendit, circumstantias præsentis casus non ferre, ut legis illius *Nat.* generalis

ralis dispositio ad eundem trahatur. Ex dictis fuit decisio duarum quaestionum, quae vulgò agitari solent, (1.) *An detur equitas scripta*, seu *materialis*, uti vocant? Nam id alio sensu affirmari non potest, nisi quatenus aequitatis vox in generali significatione sumitur, ut aequipollet iustitiae; sic enim omni legi regulariter dici posse aequitatem inesse, suprà diximus. (2.) *An & quomodo equitas à dispensatione differat?* Differunt etiam potissimum quoad *causam efficientem*, & *objectum*. *Causa efficiens* dispensationis est *Majestas*, seu is, qui & sancienti, & tollendi legem potestatem habet; *equitas* autem exercetur à *Judice quovis*, seu Magistratu, cui facultas secundum leges pronunciandi data est. *Objectum* dispensationis sunt actiones, quas respicit legis dispositio; aequitas autem (seil. specialis) ver satur circa casus, qui sub lege generali non continentur.

§. IX.

Quatenus *actiones* considerantur in relatione ad normam legis, divisio earum abit in *bonas*, *malas* & *licitas* seu *indifferentes*. Et *indifferentes* quidem dicuntur, quarum exercitium non est lege limitatum, aut determinatum, sed libertati voluntatis humanae plenissimè relictum. *Bonae* sunt, quae ad normam legis exactè congruunt. Exactè, inquam, seu per omnes partes; Nam si vel in minima parte aberraverit ab ea actio, desinit esse bona; quemadmodum linea ab Architecto aut Geometra ad normam exacta, si vel in minima parte non congruit, desinit recta esse. Ut autem actio normae morali exactè quadret, requiritur, ut adsit in agente *qualitas debita*, *objectum à lege praescriptum*, *finis*, quem illa praecipit, intendi, caeteraque ab ea requisitae circumstantiae concurrant. Ita v. g. ut *bellum* sit justum, requiritur, ut adsit certa in subjecto agente qualitas, summum nimirum imperium, (2.) quoad objectum, ut geratur in eos, qui injustè offenderunt. (3.) ut proscopo sibi praefixam habeat reparationem pacis & quietis communis; item, ut alia mitiora remedia priùs frustra tentata fuerint. Quòd si ergo vel unum ex hisce requisitis desit, bellum, quod geritur, justi nomine venire non poterit. Ex iis quae dicta sunt, facile colligi potest, quae sit actio *mala*, quae nempe vel minimum à norma morali, seu lege ejus directrice desectit. Ut si in bello non legitimus finis intendatur, sed vel gloria, vel imperii amplificatio. §. X.